

САҢА ОЛХ

№ 20 (12050) • Ыам ыйын 29 күнэ, 2026 сыл, бээтинсэ • 12+

Бу
нүөмэргэ

Улууска — бу күннэргэ

Одьулуунҥа Бэрэ быһыта
үлэҕэ киирдэ/2

Култуура

Култуура биир бастыг
үлэһитэ/4

Интервью

Василий Егоров саҥа
саҕахтары/5

Чурапчы оскуолаларыгар тиһэх чуораан лыҥкынаата

Үөрэх. Улуус үрдүнэн 3879 үөрэнээччи баарыттан
быйыл 659 оҕо оскуоланы бүтэрэр/3

И.М. Павлов аатынан оскуола выпускниктара. /НАТАЛИ БОРН ХААРТЫСКАҒА ТҮҮЭРИИТЭ

Тэттик

Тыа хаһаайыстыбатыгар туттуллар 42 тиэһиньикэ кэлиэбэ

Чурапчы улууһа быйыл тыа хаһаайыстыбатын хайысхатыгар 42 куонкурска кыттыбыт. Олорго кыйаһыны ситиһэн, өрөспүүбүлүкэҕэ саамай элбэх тиэһиньикэни ылар чыэскэ тигистэ. Ол туһунан улуус баһылыга Степан Саргыдаев бэлиэтээтэ. Ол курдук, 9 МТЗ-тыраахтар, 2 бортовой УАЗик, пресс-подборщиктар, косилка, боромньу о.д.а. тыа хаһаайыстыбатыгар туттулар араас тиэһиньикэлэр кэлиэхтэрэ. Бэс ыйын саҕатыгар Аллараа Бэстээхтэн кэлбит тиэһиньикэлэри үөрүүлэх быһыыга-майгыга тутуу сизэрэ-туома буолуоҕа.

Улууска буруйу оноруу, бэрээдэги кэһии хайдаҕый?

Полиция отделын сводкатынан, ааспыт нэдиэлэҕэ 48 сайабылыаннаа киирбиттэн кирэдьиити ылан баран төннөрбөтөх 20 киһиэхэ үгсүү, эчэйэн балыһаҕа киирии 4 түгэнэ бэлиэтэммит. Итини тэнгэ 5 буруйу оноруу, уопсай бэрээдэги кэһии 5 түбэлтэтэ тахсан, административнай боротокуол толоруллубут.

ГАИ иһитиннэриитинэн, ааспыт нэдиэлэҕэ 361 массыына бэрэбиэркэлэммит. Итирик туруктаах 3 суоппар тутуллубут, 14 тиэһиньикэ штрафстоянкаҕа киирбит, 13 бырааба суох суоппарга боротокуол толоруллубут. Ити сүннүнэн үлэ барар.

Айылбаҕа сылдьан уоттан сэрэхтээх буолуобун!

Улуус дьаһалтатын планеркатыгар баһылык Степан Саргыдаев бары нэһиликтэр баһылыктарыгар, тэрилтэлэр салайааччыларыгар ойуур, хонуу баһаардарыттан сэрэхтээх буоларга, сэрэтии үлэтин күүһүрдэргэ сүрүн болжомтону туһаайда. Оскуола үөрэнээччилэрэ айылбаҕа тахсар түгэннэригэр уоттан сэрэхтээх буолалларын болжомтоҕо тутарга, хонтуруоллуурга этилиннэ. Маныаха Үөрэх управлениета, оскуола салалтата, баһылыктар, төрөппүттэр эппизитинэһи күүһүрдүөхтээхтэр.

Диринг оскуолатын үөрэнээччилэрэ сэли уңуобун буллулар

Диринг агрооскуолатын 5-с кылааһын үөрэнээччилэрэ бу күннэргэ бөһүөлэктэн чугас сытар Сайылык Эбэ диэн алааска сынньана тахса сылдьан, сэдэх булумньуну буллулар. Кылаас салайааччыта Сардаана Кирсанова билиһиннэрбитинэн, үөрэнээччилэрэ ити күн алааска тийэн, бары бииргэ оонньуу түһэн баран, уолаттар алааһы кэрийэ барбыттар. Онно Эрэл Аммосов сыыр быарыгар быган сытар улахан сэли уңуобун көрө түһээт, хостоон таһаарбыт. Дөбөттөрө онно тийэн эбии икки уңуох кыраматын булан аҕалбыттар.

Манна даҕатан эттэххэ, учуонайдар бэрт өрдөөбүтэ Хоптоҕо нэһилиэгэр 16-17 үйэтинээби, кулун-атах култууратыгар сыһыаннаах буйун уңуобун кыраматын булбуттара биллэр.

Чурапчыга күн-дьыл туруга

Ыам ыйын
29 күнэ
БЭЭТИНСЭ

16° 6°

Ыам ыйын
30 күнэ
СУБУОТА

20° 7°

Ыам ыйын
31 күнэ
БАСКЫҤЫАННА

16° 5°

Бэс ыйа
1 күнэ
БЭНИДИЭННИК

19° 6°

Бэс ыйа
2 күнэ
ОПТУОРУНЬУК

23° 11°

Бэс ыйа
3 күнэ
СЭРЭДЭ

21° 9°

Бэс ыйа
4 күнэ
ЧЭППИЭР

20° 7°

Өрөспүүбүлүкэ сонуннара

Ил Дархан Арассыыйа Бэрэсидьиэнин официальной дэлэгэессийэтигэр киирэн сырытта

Айсен Николаев Пекингэ Арассыыйа Бэрэсидьиэнэ Владимир Путин официальной дэлэгэессийэтигэр киирдэ. Бэрэсидьиэн Кытай Норуодунай Өрөспүүбүлүкэтин бэрэссэдээтэлэ Си Цзиньпин ыгырытынан оробуочай командировкага сырытта. Арассыыйа уонна Кытай икки ардыларыгар эргин таһыма улаатан, 200 млрд дуоллартан тахса үп-харчы эргийэр. Бииргэ үлэлэниигэ улахан бырайыактар олоххо киирэллэр. Икки дойдуга хардарыта Култуура сыллара ситиһиилээхтик ытыллыбыттарын кэнниттэн, тохсунньуттан Үөрэҕири эйгэтигэр Арассыыйа-Кытай бииргэ үлэлэниилэрин сыла саҕаланна.

Ил Дархан Лян Хуэйлины кытта көрүстэ

Айсен Николаев Харбингэ Хэйлунцзян бырабыынсийатын губернатора Лян Хуэйлины кытта көрүстэ. Өрүттэр эрэгийиэннэр икки ардыларыгар доҕордуу сыһыаны салгы сайыннары боппуруостарын дүүллэстилэр. Ил Дархан эрэгийиэннэр икки ардыларыгар эргин-экэниэмикэ уонна гуманитарнай сибээстэр күүскэ сайдалларын, муниципалитеттар уонна тэрилтэлэр икки ардыларыгар быһаччы сибээс бөбөргүүрүн бэлиэтээтэ. 2026-2028 сылларга бииргэ үлэлээһин сүрүн хайыскаларын - эргини, инвестициялааһыны, бырамыысыланнаһы, тырааныспары уонна логистиканы, үөрэҕириини, доруобуйа харыстабылын, култуураны уонна муниципальнай сибээстэри - сайыннарыга холбохтоох дьаһаллар былааннарын онорорго этии киллэрдэ. Айсен Николаев социальнай хайыскага бииргэ үлэлээһини, ол иһигэр гуманитарнай көмүскүүрүн өйөөһүнү, чуолаан Хэйлунцзян бырабыынсийатын мэдиисинин тэрилтэлэригэр Саха сириттэн оҕолор доруобуйаларын чөлүгэр түһэриини тэрийиини үрдүктүк сыаналаата. Уопуту атастаһыга кыагы аныгы технологиялары киллэриигэ, научнай-үөрэх кииннэрин өйөөһүннэ уонна экэниэмикэ үүнүүтүгэр сана туочукалары үскэтиигэ, туризмы, инновацияны уонна креативнай индустриялары сайыннарыга көрөрүн бэлиэтээтэ.

Ил Дархан эрэгийиэннэ искусственой интеллект сайдыытын стратегиятын бигэргэттэ

Докумун ИИ-технологиялары экономикага, социальнай эйгэбэ уонна судаарыстыбаннай салайыы тигиһэр киллэри тутуох хайыскаларын быһаарар уонна үһүн болдоххо туһуланар. Сүрүн сорок - доруобуйа харыстабылыгар, үөрэхтээһиннэ, олоһор дьиз-уот хомунаальнай хаһаайыстыбага, тырааныспарга уонна да атын эйгэлэргэ интеллектуальной сервисы киллэри суотугар нэһилиэнньэ олоһун хаачыстыбатын үрдэтии.

Билигин сайылыкка тахсы үгэнэ

Быыл сайылыкка 40 тыһ. ынах сүөһү, ол иһигэр 17 тыһ. ыанар ынах тахсыа. Бу — өрөспүүбүлүкэ ынах сүөһүтүн уопсай ахсаанын чыччирэ. Саха сиригэр 329 сайылык баар, олортон 279 үрүн илгэни дэлэтигэ идэтиһэр, 50 сүөһүнү уотуу базатынан буолар. 259 сайылык толору механизацияланна, үтү ыыр аныгы тэрилиин хааччылына. Сайылыктар баһыйар аһаардарыгар электричество уота баар, оттон суола-иһэ суох нэһилиэнньэлээх пууннарга дизелинэн үлэлиир генераторынан уонна күн уотунан үлэлиир батареялары киллэрэн туран, уот чөлгө түһэриллэр источниктарынан хааччылылаахтар. Бу барыта үлэ онорумтуотун үрдэтэргэ, үлэ усуллубуйатын сайыннарарга уонна Саха сиригэр ас-үөл өттүнэн куттал суох буолуутугар сабыдыаллыырын Ил Дархан бэлиэтээтэ. Сайылык үлэһиттэригэр барыларыгар махталын тириэртэ.

СӨ Ил Дарханын уонна
Бырабыыталыстыбатын пресс-сулууспата.

Одьюлуунгга Бэрэ быһыта үлэбэ киирдэ

Улууска — бу күннэргэ. Ыам ыйын 27 күнүгэр Бэрэ быһыта тутуллан үлэбэ киирдэ.

Елена МАКАРИНСКАЯ

Нэһилиэккэ өр сылларга уу боппуруоһа сытыытык турбута. Ол баҕа санаалара туолан, ыам ыйын 27 күнүгэр Бэрэ быһытын тутуута үлэбэ киирдэ.

Үөрүүлээх түгэнгэ улуус баһылыга Степан Саргыдаев, СӨ Мелиорация уонна тыа хаһаайыстыбатын уунан хааччыйыы салалтатын 1-кы солбуйааччыта Михаил Лоскин уонна Чурапчытаагы филиал салайааччыта Николай Попов, “ДобунСтрой” ХЭТ салайааччыта Семен Полятинский кытыннылар.

Улуус баһылыга Степан Саргыдаев эҕэрдэ суругун баһылык Людмила Ефремовага, өйдөбүннүк бэлиэтээх Махталын Семен Полятинскийга, Михаил Лоскинга уонна “Үтүө суобастаах үлэтин иһин” бэлиэни Никита Новгородовка туттарда.

Нэһилиэк баһылыга Люд-

мила Ефремова махтанан туран харда тылы эттэ, наҕараадалары туттарда.

“Бэрэ быһыта улахан историялаах. 1966 сыллаахха кураанах Тааттанан ууну ытан, биһигинэн кэлэн аһаргына оноруллубута. Биир сүннүнэн кэлэн баран, бу Уһай аһыллар-сабыллар быһытынан икки аны арахан, биһиги нэһилиэкпит икки өттүнэн аһар. Биһиги онтон уулан олоһобут. Бу Бэрэ быһыта баар буолан, кини ыган, ууну анараа өттүгэр ытар. 2014с. ууга барбыппыт, онтон тэмтэрийэн, быһыппыт 2017с. алдьаммыта. Элбэх туруорсуулар кэннилэриттэн, былырынныттан оноруллан, быһыл үлэбэ киирдэ. Үрэхпит сүүрдэн, Бэрэбит туолан, бары үөрэ-көтө сылдыбыт. Салалтабытыгар, тутуучуларбытыгар истинник махтанабыт”, — диэн Людмила Ефремова кэпсир.

○○○ Антон Аржаков, нэһилиэк олохтооҕо:

2014 сыллаахха ууга бар-

быппыт түмүгэр 2017 сыллаахха быһыппыт алдьанан, Эбэбит уута баран хаалбыта. Онон уубут боппуруоһа нэһилиэнньэбэ сытыытык туран, хас да сыллаах туруорсуу кэнниттэн икки сыл үлэни ытан, быһыл быһыппыт олоххо киирдэ. Бэдэрээччиттэргэ илии-атах буолан, эдэр ыччаппыт көмөлөстүлэр. Балаһан тутан биэрэн, нэһилиэнньэбит үлэһиттэргэ ас астаан аһаттылар. Туппут бэдэрээччиттэриттэргэ Семен Полятинский салайааччылаах “ДобунСтрой” ХЭТ-бэ олохтоохтор ааттарытан махтанабыт.

Ааптар хаартыскага
түһэриилэрэ.

Чурапчы оскуолаларыгар тihэх чуораан лынгкынаата

Үөрэх. Улуус үрдүнэн 3879 үөрэнээччи баарыттан быйыл 659 оҕо оскуоланы бүтэрэр

Наталья СИБИРЯКОВА

Ыам ыйын 26 күнүгэр Чурапчы улуусун оскуолаларыгар тihэх чуораан лынгкынааты тыаһаата. Элбэх кэнчээри ыччаты иитэн-үөрэтэн, уһуйан таһаарбыт С.А.Новгородов аатын сүгэр Чурапчы орто оскуолатын үөрэнээччилэрэ, учууталлара, үлэһиттэрэ, төрөппүттэр сарсыардаттан А.И.Федотов аатынан элбэх функциялаах спорт комплексын урабайыгар тобуоруна муһуннулар.

2025-2026 үөрэх дьылын түмүктүүр үөрүүлэх тэрээһингэ, бастатан туран, быйыл 9-с уонна 11-с кылааһы бүтэрэр выпускниктар учууталларын кытары дохсун ытыс тыаһын добуһуолунан парааттаан киридилэр. Быйыл С.А.Новгородов аатынан оскуоланы уопсайа 48 үөрэнээччилээх үс 11-с кылаас түмүктүүр.

Үөрүүлэх тэрээһингэ оскуола дириэктэрэ Михаил Игнатьев

оҕолорго, төрөппүттэргэ истин эбэрдэтин тиэртэ, выпускниктарга кэс тылын эттэ итиэннэ үөрэнээччилэр үөрэхтэрин бырагырааматын толору баһылаан бука бары экссэмэннэргэ кириэр бырааптаммыттарын туһунан бирикээстэри кылаас салайааччыларыгар туттарда.

Маны сэргэ эбэрдэ тылларын улуус салалтатын аатыттан улуус баһылыгын бастакы солбуйааччы Рустам Данилов, "Чурапчы нэһилиэгэ" Тыа сиригэр түөлбөтин баһылыгын солбу-

йааччыта Уйгулан Туласынов, улуустаагы үөрэх управление-тын уопсай үөрэхтээһинин уонна методической көмөтүн отделын салайааччыта Ираида Винокурова, "Радость" оҕо дьоруун сайыннарыр киин дириэктэрэ Ирина Сергеева, А.П.Гоголев аатынан Чурапчытаагы оҕо ускуустуба оскуолатын дириэктэрин үөрэх чааһын солбуйааччыта Мария Борисова эттилэр, ситиһиилээх, чаһылхай көрдөрүүлээх выпускниктарга, кинилэри бэлэмнээбит,

дьарыктаабыт учууталларыгар грамоталары, махтал суруктары туттардылар. Тапталлаах оскуолаларын кытары быраһаайдар выпускниктары магнайгы уонна төрдүс кылаас оҕолоро хомоҕой хоһоонунан, ылбаҕай ырыанан эбэрдэлээтилэр.

Үөрэххэ, уопсастыбаннай олоххо, спорка, наукаҕа үчүгэй көрдөрүүлэрдээх, үрдүк ситиһиилэрдээх оҕолорго Чурапчы улуусун чулуу дьонун аатынан истипиэндийэлэр уонна бастыһынар номинациялара олох-

тонон туттарыллар үтүө үгэскэ кубулуйда. Бүгүн даһаны тihэх чуораан биир чаһылхай түгэнинэн истипиэндийэлэри туттарыы буолла.

Бу күн оҕолору алын сүһүөх кылаастарга үөрөппит-такайбыт, киэн билиини ылалларыгар олук уурбут магнайгы учууталлара, күндү төрөппүттэрэ эбэрдэлээтилэр. Төрөппүттэр бэйэлэрин өттүлэриттэн оскуола салалтатыгар, үлэһиттэригэр, бары үөрөппит учууталларыгар барҕа махтал тылларын анаатылар. Үөрүүлэх тэрээһингэ выпускниктар күргөмүнэн кириэн үгкүүлээбиттэрин мустубут дьон долгуйа, сэргии көрдүлэр. Олох киэн аартыгар үктэнээри туран, алтан көмүс чуорааны бастыһы выпускниктар Арианна Макарова, Стас Флегонтов, Алена Никитина, Айсен Машарипов, Жанна Иванова, Николай Романов чугдаарда тыаһаттылар, оскуоланы бүтэрээччилэр ааттарыттан харда тылы Николай Александров эттэ.

Чурапчы гимназиятын 31-с выпуһа олох киэн аартыгар үктэннэ

Марфа ПЕТРОВА

Буйуун-учуутал Степан Кузьмич Макаров аатын сүгэр Чурапчы гимназиятыгар тihэх чуораан чугдаарда.

Бырааһынньык күн төһө да ардахтаах, тымныы күн турдар, гимназияҕа үөрбүт-көппүт оҕо-аймах, төрөппүттэр, учууталлар толору муһуннулар.

Быйыл бу үөрэх кыһатын 11-с "а", "б" кылаастарын 40 оҕо бүтэрэн, олох киэн аартыгар үктэнэр. Кинилэр ортолоругар 11 үөрэнээччи кыһыл уонна үрүн көмүс мэтээлгэ үлэлээлэр. Кылаас салайааччыларынан үрдүк категориялаах учууталлар — Александра Куличкина, Николай Романов буолаллар. Маны тэнгэ 9-с «а», «б» кылаастары 48 оҕо ситиһиилээхтик бүтэрдэ.

Үөрүүлэх линиэйкэ Дойду уонна өрөспүүбүлүкэ былааһын күөрэччи тутан кириинэн саҕаланна. Үөрэнээччилэри долгутуулаах бэлиэ түгэнинэн оскуола дириэктэрэ Юрий Слепцов эбэрдэлээн туран, тус этиитигэр бэлиэтээтэ:

○○○ Быйылгы үөрэх дьылыгар олимпиадаларга үрдүк көрдөрүүлэри ситистибит. Бүтүн Арассыйатаагы, өрөспүүбүлүкэтээҕи таһымна 14 үөрэнээччи призер уонна мунуутор кыайылаах аатын ылла. Ол иһигэр үс үөрэнээччи өрөспүүбүлүкэҕэ ытыллыбыт олимпиадаҕа бастакы миэстэлэри ыллылар: физкултуураҕа Ваня Лукин, информатикаҕа Алеша Дьяконов уонна ОБЭР предметигэр Саргылана Богдокумова. Башкирияҕа паралимпияданы олимпиадаҕа гимназия үһүс сылын

кытынна, быйыл Амина Макарова призер буолла. СӨ бастакы Бэрэсидьиэнин оскуолаларын ситимин икки ардыларыгар ытыллар үөрэххэ дьоруудаах оҕолор олимпиадаларыгар Чурапчы гимназиятын хамаандата быйыл кыайылааһынан ааттанна. Маны сэргэ үөрэнээччилэрбит

сыл ахсын научнай-практической кэмпириэнсийэлэргэ ситиһиилээхтик кытталлар. Бүтүн Арассыйатаагы кэмпириэнсийэлэргэ 13 үөрэнээччи кыайылаах уонна призер буоллулар.

Салгыы улуус баһылыга Степан Саргыдаев, нэһилиэк баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйааччы Варвара Макарова уонна улуустаагы үөрэх салалтатын начаалынньыга Юрий Посельский эбэрдэлээтилэр.

11-с кылаастар үгэскэ кубулуйбут вальс намыын муускуатыгар уйдаран үгкүүлээтилэр. Ол кэнниттэн хас биридди педагогу эбэрдэлээтилэр, өйдөбүннүк бэлэхтэри туттардылар. Кинилэри үөрөппит, такайбыт учууталлара тус наһараадалары — «Признание учителей» анал ааты Сардана Старостина, Иван Лукинна туттардылар. Ону сэргэ гимназия бэтэрээннэрин Ытык сүбөтин бириэмийэтэ Ньургуйаана Егорова, Айлина Сивцева, Айсана Куо Сивцева уонна «Оскуола интэринээтин бастыһы иитиллээччигэ» анал аат Петр Пермяковка туттарыллылар.

Бу күн оскуола үрдүк көрдөрүүлээх үөрэнээччилэригэр, бастыһы актыбыыстарыгар улуус, нэһилиэк наһараадаларын, тэрилтэлэр, уопсастыбаннай түмсүүлэр олохтообут бириэмийэлэрин туттардылар.

Буйуун-учуутал Степан Кузьмич Макаров аатынан истипиэндийэни сиэн-быраата Иван Макаров 11 "б" кылаас үөрэнээччитигэр Кристина Куличкинага туттарда.

Быйылгы выпускниктарга экссэмэннэрин ситиһиилээхтик түмүктээн, сөбүлүүр анал үөрэхтэригэр туттарсалларыгар баһарабыт.

И.М. Павлов аатынан Чурапчы орто оскуолатын 22 оҕо бүтэрдэ

13 кэрэ кыһы, 9 хотой уолу кылаас салайааччыта Айталына Сивцева иитэн-салайан кэллэ. Кинилэри: "11 сыл устата эһиги 20 тыһ таһа чуораан лынгкынас тыаһын истэн, 12 тыһ уруокка үөрэнэн, 120-тэн таһа учебнигы туттан кэллигит", - диэн тылларынан олох киэн аартыгар атаардылар. Кырдыга да эттэххэ, элбэх эрэри, 11 сыл элэс гынан түргэнник аастаҕа...

Долгутуулаах күнгэ үтүө баҕа санааларын этэ, инникигэ кынаттыр тыллары аныы, улуус дьаһалтатыттан Дария Ефремова, нэһилиэк дьаһалтатыттан Мария Матвеева, үөрэх салалтатыттан Афанасий Максимов, оҕолор иитиллэн тахсыбыт "Кыталык" уһууааннарыттан Варвара Пудова, оскуола дириэктэрэ Николай Попов о.д.а. кэллилэр.

Оскуола үрдүк наһараабатын И.М. Павлов аатынан бириэмийэни уонна улуустаагы С.А. Новгородов аатынан бириэмийэни элбэх научнай-практической кэмпириэнсийэ кыайылааһа, СӨ Наука алын академиятын чилиэнэ, эдэр

уус Эрсан Макаров ылла.

Улуустаагы дьокутааттар Сэбиэттэрин истипиэндийэтин "Память" байыаннай-патриотической кулууп эрэллээх чилиэнэ Дамир Карпов, оттон улуустаагы үөрэх салалтын Бочуотунай грамотатын эмиэ бу кулууп хамандыыра, элбэх күрэх кыайылааһа, улуус бастыһы хамандыыра Дьулуур Попов туттулар.

Чурапчы нэһилиэгин Махталын оскуола туйгун үөрэнээччитэ, Мусуой дьыалатыгар бастыһы, улуус бастыһы баскетболиһа Дамир-Уруй Макарыскай ылла.

Маны таһынан хас биридди үөрэнээччигэ анал истипиэндийэлэр, харчынан бириэмийэлэр ананнылар.

Оскуоланы бүтэрээччилэр ааттарыттан харда тылы Эрсан Макаров: "Ханна да буолларбыт, оскуолабыт, Чурапчыбыт аатын түһэн биэрбэккэ, үрдүктүк тутуохпут!", - диэн эттэ.

Түмүккэ үгэс буолбут "Быраһаай, оскуолам!" ырыаны ыллаатылар.

"СО" кэр.

Култуура биир бастын үлэһитэ

Култуура. Култуура эйгэтигэр айымньылаахтык үлэлии-хамсыы сылдьар Элеонора Дьяконовалыын сэхэргэстим

Марфа ПЕТРОВА

Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр биллэриллибит Култуура сылыгар Чурапчыттан Элеонора Дьяконова ааспыт сыл түмүгүнэн култуура эйгэтигэр «Сыл бастын үлэһитэ» ааты ылбыта. Кини — Саха Өрөспүүбүлүкэтин култууратын туйгуна. Күн бүгүн «Айылгы» норуот айымньытын дьизэтигэр уус-уран салайааччынан айымньылаахтык үлэлиир. Бу эйгэ үлэлээбитэ номнуо 21 сыла. Бу күннэргэ Элеоноралыын көрсөн, тус олохун, айар үлэтин уонна инники былааннарын тула кэпсэтибит.

●●● Элеонора Кузьминична, бэйэн туһунан уонна култуура эйгэтигэр хайдах кэлбиккин сэхэргэни түс эрэ.

○○○ Чыаппара — кииним түспүт сирэ. Биэс сааспын туолубар, дьонум көһөн кэлэн, Хатылыга олохсуйбуппун. Онно В.С.Соловьев — Болот Боотур аатынан Хатылы орто оскуолатыгар үөрэммитим. Оскуолага үөрэнэр сылларбар олус чуумпу оҕо этим. Оҕолор бары үгүсү ырыа аргыстаахтар, оттон мин туохха да талааным суох курдуга. Ол эрэри, биирдэ кылаас кэнсиэригэр ытыааччы наада буолбутугар, кылааһым салайааччыта: «Эн кэнсиэри ыттан көр», — дьин көрдөспүтэ.

Ийэм эдэр сааһыттан култуура эйгэтигэр үлэлээн кэллэ — олохтоох кулупка дириэктэрдээбитэ, билигин Көһөрүллүү түмэлин салайар. Кини миэхэ сценарийбын суруйан биэрбитэ. Кэнсиэргэ оскуолам аактабай саалатыгар ох курдук онгостон, долгуйа-долгуйа кэлбитим. Сыанага тахсарбар долгуйбутум ааһан хаалбыта — дьинэр, ол бастакы тахсыым этэ, урут ханна да кыттыбатах буоллабым. Кэнсиэр былааннааммытын курдук үчүгэйдик ааспыт.

Дьэ, ол кэнниттэн миигин оскуола дириэктэрин үөрэххэ уонна иитиигэ солбуйааччылар бэлиэтии көрөн, Хаандыга энгэр сытар оройуоннарга гастролларга илдьэ барбыттар. Ол курдук, Томпо улууһугар үрдүк сыанага сүрэхтэниим саҕаламмыта.

Оччолорго тыа сирдэригэр олохтоох телестудия баара. Биһиги оскуолабытыттан Анатолий Константинов таһаарылаахтык үлэлиирэ. Кини эмиэ миигин бэлиэтии көрөн, ытыааччынан ынгырбыта. Оттон ыла, сэрэдэ айы кизһэ 8 чааска тахсар биэриигэ ытыааччынан үлэлээн барбытым.

Оскуолабын ситиһилээхтик бүтэрэн, 2004 сыллаахха Дьоккуускайдаагы култуура кэлиэһигэр туттарсан, туруорааччы-режиссер идэтигэр үөрэнэ кирибитим. Преподавателим, кураторым Ольга Стручкова этэ. Кини — уопуттаах, колледж биир бастын үлэһитэ. Миигин батыһыннара сылдьан үөрэппитэ. Аттыгар олордон, ардыгар түүн 11-12 чааска диэри

үлэлэтэрэ, сценарий эгин суруйарбыт. Ол курдук уопутуран, үөрэхпин ситиһилээхтик бүтэрбитим.

Сонно тута, үтө дьонноох, дириг историялаах, Афанасий Илларионов, Иннокентий Тимофеев-Теплоухов курдук биллэркөстөр, улахан ааттаах-суоллаах дьон төрөөбүт сирдэригэр — Хайахсыт нэһилиэгэр уусуран салайааччынан ананан кэлбитим. Култуура сайдытыгар дьонун кылааттаах Валерий уонна Мария Герасимовтар курдук дьону кытта үлэлээн, элбэххэ үөрэммитим.

●●● Тус бырайыактаргыҥ сыплатан ааһыан дуо?

○○○ Хайахсыкка 8 сыл айымньылаахтык үлэлээн баран, Чурапчыга улуустаагы култуура салалтатыгар көспүтүм. Култуура эйгэтигэр буолбут уларыһыы кэнниттэн «Айылгы» норуот айымньытын дьизэтигэр норуодунай салаага исписэлиис быһыытынан үлэбин саҕалаабытым. Оччолорго миэхэ бу санга хардыы бэйэтэ арыллан иһэр суол курдуга.

Ол кэмнэ улуустаагы «Бастын асчыт» күрэһи тэрийбиппит. Хамсык дьана саҕаланар. Ол кэмнэ элбэх култуура үлэһитэ бэйэтин суолун булбута буолуо. Биһиги бастын асчыты булан, бырайыак төрүттээбиппит. Улууска элбэх асчыт эдэр ийэлэр бааллар эбит. Оттон пандемия бүрүккээн турдагына, «Ырыа тула» бырайыагы олоххо кирибитэ. Чурапчыбыт талааннаах ырыа айааччыларын, суруйааччыларын кизгэ эйгэбэ таһаарар санааттан, кинилэр тус олохторун, айар үлэлэрин туһунан 16 онлайн-биэриини биир сыл иһигэр бэлэмнээн таһаарбытым. Көрөөччү ахсаана куруук элбэх этэ — 2-3 тыһыынча киһи киирэн көрөрө. Онон «Айылгы» НАДь онлайн тэтимин бу бырайыагынан ылбыта диэтэхпинэ, сыспатым буолуо.

«Ырыа тула» бырайыагы таһынан күннээҕи үлэ түбүгэ үгүс этэ. Пандемия да буоллар, улуус тэрээһиннэрин онлайн да кизбинэн ытыа, тэрийэ ололбуппун. Дьэ, пандемиябыт сыһыа ааһан, сыанабыт арыллыбыта. «Ырыа тула» бырайыакпын аһаҕас сыанага таһаарарга санаммыппыт. Николай Сибиряков ырыаларын дойду араас

муннугуттан араас көлүөнэ дьон сөбүлээн ыллыыр. Онон кини кэриэһигэр ырыаларын мунньан, айар кизһэни тэрийдибит. Саалабыт толору көрөөччүнэн туолбута. Кэнсиэрбит икки түһүмэхтэн турбута: бастакы чааһыгар Николай алтыспыт доҕотторо — Анастасия Готовцева, Иван Бушков уо.д.а. ахтан-санаан ааспыттара. Иккис чааһыгар Чурапчы талааннаах ырыаһытара Николай ырыаларын толорбуттара. Салгыы «Ырыа тула» бырайыакпыт чэрчитинэн Анна Барашкова, Петр Гуляев, Аман Винокуров-Туналхан, Далаана,

иһин айар үлэбэ хал буолар турукка киирэ иликпин. Дьүөгэлэр, кэлиэгэлэр икки ардыларыгар күннээҕинэн «сылайдыбыт», «түбүктээх нэдиэлэ ааста» дьин кэпсэтээччибит. Салгыы биир күн сыһыана түһээт, эмиэ айар-тута үлэбэр умса түһэҕин.

Сөбүлүүр эйгэбэр үлэлиир буолан, сүрэхпинэн-быарбынан, эппинэн-хааммынан, өйбүнэн-санаабынан ылынабын. Бэйэбин атын эйгэбэ көрбөппүн. Дьинэр, үөрэхпинэн преподаватель да буолуохпун сөп этэ. Быйыл хайдах эрэ «Радость» оҕо дьобурун сайыннары кинигэ оҕолору дьарыктыырга холонон көрөрүм дуу дьин толкуйдаан баран, тохтообутум. Хас да эйгэнэн үлэлиир дьон бааллар, оттон мин оннук кыайан ылыммат эбиппин. Киһи сиртэн-буортан тирэнэн турар силистээх, тирэхтээх буолуохтаах. Киһи — биир, сүрээ — биир, мэйиитэ-дууһата — биир. Мин саныаппар, ити барыта хас да сиргэ сатаан үлэриллибэт. Ол иһин киһи бэйэтэ талбыт эйгэтигэр ис дууһатыттан кыһаллан үлэлээтэҕинэ, табыгастаах, үчүгэй буолар. Киһи өйдүүн-санааһын оннун булбут курдук сананар. Биир ситими, биир эйгэни тутан сылдьар киһи ордук ситиһиллээх буолар.

●●● Үлэбэр чугаһынан туох былаан баарый?

○○○ Быйылгы Маҕаайы ыһыагар иккис режиссер быһыытынан үлэлэһэ сылдьабын. Былырыын улуустаагы Олонхо ыһыагар режиссер быһыытынан холонон көрбүтүм. Бэйэм таһыммар, тэтиммэр сөп түбэһиннэрэн, режиссер хараһынан көрөн ыппытым.

Маны таһынан ыллыан баҕарар эрэри, сыанага тахсыбатах дьону салайан, дьобурдарын арыйарга үлэлэһэбин. «Ырыа киһини эмиэр күүстээх» диэчилэр. Киһи күннээҕи түбүктэн ыллаан-туойан аралдьыйахтаах. Быйыл күһүн сезон аһыллытыгар Гаврил Нохтунскайи үрдүк сыанага таһааран турардаахпыт. Чурапчы улууһун талааннаах ырыаһыттарыттан Сардаана Кузьминаны-Приходьконы, Айталину Дьячковскаяны-Анисимованы уонна «Көмүөл» эр дьон ансамбылын бэлиэтэһиппин баҕарабын.

Ону тэнэ «Ырыа тула» бырайыагы өрөспүүбүлүкэ таһымыгар таһаарар былааннаахпын. Быйыл күһүн илин энгэр улуустартан саҕалаан, холонон көрүөм. Ырыаны айааччылартан, суруйааччылартан ынгыран, салгыы өрөспүүбүлүкэ таһымыгар сайыннары баҕалаахпын. Талааннаах киһи талаана син биир сыаналаныахтаах, оттон үлэһит киһи үлэтэ көстүөхтээх. Ол иһин дьон-сэргэ итинник тахсара тоҕоостоох.

●●● Иллэн кэмгин хайдах атаараҕын?

○○○ Иллэн кэммэр кыра-кыраан ырыа суруйарбын сө-

бүлүүбүн. Иэйии кирирдэҕинэ, үчүгэй баҕайытык тиһиллэр. 2014 сыллаахха биир дойдулаахпытыгар Наталья Кривошапкина-Далаанага биир ырыабын бэлэхтээбитим. Ону сэргэ бэйэбит үлэһиппитигэр, эстрада чаҕылхай сулуһа буолан үлэлии-хамсыы сылдьар Айталину Дьячковская-Анисимовага былырыын «Күн кыһа» ырыаны суруйан, «Саха» НКХ килиибэ сүрэхтэммитэ. Маны таһынан үлэбин кытта дьүөрэлээн, П.М.Решетников аатынан Чурапчытаагы норуодунай тыһаатырга артыыс быһыытынан оонньуубун.

Түгэнинэн туһанан, күндү кэргэммэр Владимир Константиновича махтанабын. Кини — педагог идэлээх. 2015 сылтан С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатыгар история учууталынан ситиһилээхтик үлэлиир. Быйыл кини улууска «Бастын учуутал» аатын ылан, биһиги дьизэ кэргэн үөрүүбүт улахан. Үлэбэр түүннэри тартылынаахпына, хаһан да «тоҕо хойутаатын?» дьин ыйыппат. Аспытын-үөлбүтүн быһаарыыга, дьизини-уоту өрө тартыыга мэлдьи өйөбүл буолар.

Түөрт оҕолоохпут. Дьизэ кэргэммэр болҕомтобун уурабын, ас астырбын олус сөбүлүүбүн. Оҕолорбутун кытта күүлэйдирбитин туохтааҕар да ордоробут. Быйыл улахан уолбут аармыйаттан кэллэ. Кыыспыт оскуоланы бүтэрэн, Санкт-Петербург куоракка авиация хайысхатыгар үөрэнэ сылдьар. Орто кыыспыт үһүс кылааһы бүтүрдэ, оттон кырабыт дьыссааты бүтэрээри сылдьар.

●●● Элеонора, истинг кэпсээнин иһин махтаһабын. Түмүккэ тугу этиэн этэй?

○○○ Бу үрдүк ааты ыларбар үлэлэспит салайааччыларбар — улуустаагы култуура салалтатын начаалынньыгар Петр Гуляевка уонна дириэктэрбэр Розалия Игнатьевага махталбын тиэрдэбин. Ону сэргэ Чурапчы ырыага ылланар, хоһоонно хоһуллар патриот дьоннообунан, үтө үгэстээгинэн кизэн туттабын. Чурапчы улууһун бары олохтоохторугар таһаарылаах, айымньылаах үлэни-хамнаһы, кытаанах доруобуйаны уонна куруук ыраас халлааны, эйэни баҕарабын!

Василий Егоров санга саҕахтара

Интервью. Аатырбыт боксер олобун санга түһүмэбэ уонна инники былааннара

төрөппүттэр оруолларын туһунан бэлиэтээн этиэм этэ. Уолум кыра эрдэбинэ, дьибэр сэдэктик көстөр этим: сыл уон икки ыйыттан сэттэтигэр сбордарга уонна күрэхтэһиилэргэ сылдьарым. Кэргэним уолбутун утутаары, “Айар” кинигэ кыһатын оҕолорго аналлаах кики-

түү. Бокс – ыарахан көрүнгнээх спорт. Эбэтэр эн утарсааччыгын кыайабын, эбэтэр кини – эйигин. Манна психология улахан оруоллаах.

Сбордарга сарсыарда аайы гимн тыаһыра мээнэбэ буолбатах. Биһиги гимни саҕаланыабыттан бүтүөр диэри ыллыырбыт. Онтон рингэбэ кыайы кэнниттэн Өрөгөй ырыата тыаһаатабына, ити эйигини кини тылыннан кыайан тиэрдибэт. Бу мүнүүтэбэ эйигин бүтүн аан дойду көрөр, оччоҕо туох баар кыһалба, эт-хаан эчэйиитэ, спорка баар кыһылаах түгэннэр барыта умнуллаллар.

Спорка албынныахтарын, уган бизириэхтэрин сөп, миэхэ

ныылыгы көрөбүн, эмиэ дьаныары ирдиир.

Олоххо барыта санаттан саҕаланар. Онтон күүстээх хамаандаҕа кириэн үлэлээтэххэ, туруоруммут сыалгын-сорук-кун ситиһэр кыабын улаатар. Толкуйун, көбүлээһиннэрин хамаанда көмөтүнэн олоххо түргэнник киирэллэр. Ол туох куһаҕаннаах буолуой?

Холобур, мин биир биһирир бырагыраамама социальнай гаастааһын. Билигин биһиги өрөспүүбүлүкэбитигэр тэтимнээхтик ытыллар.

Урут аҕам айаҥна сырыттабына, оттон ийэм балыһаҕа хонор күннэригэр дьизэм оһо-бун бэйэм оттор этим. Дьарыкка бараары, оһоҕум хаһан сы-

лларын күүтэрим. Онтон гаас кирибигэр биһиги ыал ити улахан кыһалбабыт бэрт түргэнник быһаарыллан хаалбыта. Аныгы үйэбэ быллыргылы оһох оттон дьизэни сылыты табыллыбат суол. Гаас баар буоллабына, олохпут-дьаһахпыт чэпчиир, тэтимнээхтик сайдар кыахтанабыт.

Хас биридии регион бэйэтэ уратылаах, кыахтаах уонна кыһаллаах. Мин санаабар, өрөспүүбүлүкэбит кэлэр көлүөнэлэргэ хаалларар, биэрэр баайа – тыа сирэ. Онон тыа сирин олобун тупсарыга ураты болҕомтону ууруохха наада. Тыа сирин сайыннары саҕа үлэ миэстэлэрин таһаарыа, инвестицияны тардыа.

Биһиги эдэр дьонно табыгастаах, кэрэхсэбиллээх усуллубуйаны тэрийиэхтээхпит. Эдэр исписэлиистэр төрөбүт дойдуларыгар – Саха сирин куораттарыгар уонна сэлээннэлэригэр – төннөн кэлэллэригэр үрдүк хамнастаах үлэлээх, сайдыылаах инфраструктуралаах, үчүгэй суоллаах-иистээх, дьизэ тутарга табыгастаах усуллубуйалаах, аныгы дьыссааттардаах, оскуолалардаах, спорт эбийиэктэрдээх, сынньанар сирдэрдээх буолуохтаахтар. Мин онно итэҕэйэбин!

Тириэньэр уонна иитиллээччи

●●● Василий Михайлович, Артур Иннокентьевичка хайдах кэлбиккин, хаһаангыттан киниэхэ дьарыктаммыккынай?

○○○ 2009 сыллаахха, аан бастаан, «Манньааттаах» спортивнай лаабырга кэлбитим. Онно Артур Иннокентьевич улахан дьонно сбордары ытара. Мин оччолорго ахсыс кылааһы бү-

тэрбит кэмим, кини миигин бэлиэти көрбүтэ, ардыгар дьарыктыыра. Ити сылларга кини Георгий Балакшины эрчийэр этэ.

Онтон 2011 сыллаахха Арасыйыа ыччакка чөмпүйэ-нээтигэр кыайбытым, онтон ыла, кини мин тус тириэньэрим буолбута, бары күрэхтэһиилэрбэр, сбордарбар бииргэ үлэлээн саҕалаабыппыт.

Тохсус кылааска Олимпийскай эрэл училищетыгар сбордарга кэлэrim, онно Артур Иннокентьевич дьарыктыыра.

●●● Тириэньэр уонна спортсмен хайдах ситимнэ үлэлээтэхтэринэ, таһаарылаах түмүк баар буоларый?

○○○ Мин училищеҕа дьарыкпар автобуһунан сылдьарым. Артур Иннокентьевич эмиэ автобуһунан сылдьара. Иккиэн «Манньааттаах» таһыгар «Фрукты-овощи» киоска-тын тохтобулугар тахсарбыт, онно тириэньэрим миэхэ анаан мэлдьи дьаабылыка атыла-һара. «Дьарык кэнниттэн битэ-мииннээх аһы аһахтааххын» диэн этэрэ, өйдөтөрө.

Дьарык туһунан эттэххэ, кини улахан уопуттааҕа – оҕолору, ыччаты, улахан дьону хайдах дьарыктыыры бэркэ билэрэ. Хас биридии киһиэхэ тус-туска сыһыан наадатын өйдүүрэ. Тириэньэрим сөптөөх ноһуруусканы биэрэрэ, миигин бэйэбиттэн ордук үчүгэйдик билэрэ. «Дьарык кэнниттэн өссө хаалан үлэлиэм» дирибин, «сынньана түс» диэн тохтоото, аһара дьарыктанан кэбиһиэ диэн сэрэтэрэ. Биһиги өйдөһөн, иккиэн биир тылы булан үлэлээн, ситиһиһилэ-миппит. Артур Иннокентьевич – үгүс үрдүк кылаастаах боксе-ру иитэн-үөрэтэн таһаарбыт суду тириэньэр.

●●● Кини эн кыаххын хайдах көрбүтэй?

○○○ «Манньааттаах» лаабыр-га үс буолан кэлбиппит. Ити кэмгэ усуллубуйа ыарахан этэ: бырдах бөҕө, олоһор дьизэбэ иттии суох, итии уу эмиэ суох. Икки уол хас да нэдиэлэ тулу-һан көрөн баран, дьизэлэригэр барбыттара, оттон мин тиһэбэр тийэ хаалбытым. Ити кэмгэ Артур Иннокентьевич спорка баҕабын, харахпар уоттаахпын бэлиэти көрбүт эбит, ону миэхэ кэлин бэйэтэ кэпсэбэтэ.

Тириэньэрим спортсмен рингэ иһигэр да, таһыгар да хайдах итиллэн тахсарын барытын сатабыллаахтык көрөр-истэр этэ. Сбордарга уон-на күрэхтэһиилэргэ сылдан дьоммун көрсүбэт этим, ол он-нугар Артур Иннокентьевич кытта элбэх бириэмэни атаа-рарым. Ол иһин кини миэхэ аҕам, эһэм курдук чугас киһим этэ.

Сайна Шеломова кэпсэттэ.

Мичил Яковлев хаартыскаҕа түһэриилэрэ.

**Бокса рингэтин биир ча-
былхай сулуһа Василий Его-
ров хас биридии киирси-
тин саха дьоно бука бары
үөрэ-долгуйа көрөбүт, ис
сүрэхпиттэн кини туһугар
ыалдыабыт.**

Василий олобун бүгүнгү кэрдиһигэр спорка сити-һиһилэрин ырытар, саҕа суол-лары тобулар уонна күүстээх уопастыбаннай үлэбэ бэлэм-нэнэр. Кини олобун бу түһү-мэбин «олоһум ортого, эдэр эрчимнээх уонна сиппит-хоп-пут саастарым “аппата”» диэн ааттыыр. Василий Егоровы кытта бу туһунан атах тэпсэ олонорон кэпсэттибит.

Ону тэнэ, биллэн турар, спорду өрө тутар Чурапчы дьоно-сэргэтэ кэпсэтибитигэр бокса туһунан ахтан аһар-батахпыттына, “олуона диэх-тэрэ, сөбүлүө суохтара” диэн, интервьюбутугар спорка ти-риэньэр уонна иитиллээччи туһунан киллэрдибит.

Саҕа киирсии

●●● Василий Михайлович, отут саас кэннэ үгүс дьонно саҕа кэрдиис кэм саҕаланар. Тус бэйэбэр хайдахый, туох суолталааһый?

○○○ Бу күһүн 33-пүн туола-бын, бу аһаардас сыппара буолбатах. Мин санаабар, бу – толкуйдуур, ырытар уонна саҕа саҕахтары арыһар кэмнэр. Спорка ситиспит кирбиилэр-бин ырытан көрөбүн уонна ин-никитин атын, эмиэ улахан эп-пиэтинэстээх, ураты суолталаах хайысхаҕа – уопастыбаннай үлэбэ – бэлэмнэнэбин. Эдэр саастарым уонна сиппит-хоп-пут кэмнэrim силбэһэр “аппа-тыгар” хас биридии хардыбын толкуйдуу-толкуйдуу оҕоробун.

●●● Бу соторутаабыта Дьо-куускай куорат нацио-нальнай гимназия-тыгар сылдьан, оһону иитиһиэ аҕа оруолун ту-һунан кэпсэтиһиэ кыт-тыбыт эбикиин. Ол ту-һунан кэпсээн дуо?

○○○ Итиннэ оҕо иитиитигэр

нигэлэрин ааһара, кэнники “Саха” НКХ “Тооку” ханаалын сахалыы ойуулуктарын бииргэ көрөр буолбуттара. Оҕолорго аналлаах сахалыы кинигэлэр, ойуулуктар бааллара олус ту-һалаах. Дьизэбитигэр-уопуту-гар уоллаах кыыспытын кытта сахалыы кэпсэтэбит. Нуучча тылын кэлин үөрэтиэхтэрэ, ити өттүгэр биһиги букатын хол-куларбыт. Оҕо төрөөбүт тылын ингэринэн улаатарыгар би-лигин кыһаныахтаахпыт, бу барыта дьизэ кэргэнтэн саҕала-нар. Онтон оскуолаҕа, уһууаан-на саха тылын чааһын элбэтэн, сахалыы бөлөхтөрү арыһан, тылбытын өйүүххэ наада дии саныбын.

Билигин бэйэм оҕо сааспын санаатахпына, биһиги көлүө-нэ национальнай кэнсиэпси-йэ кэмигэр улааппыппыт, бу олус туһалаах эбит. Биһигини сирбит-уоппут аһатар-сиэтэр, төрөөбүт төрүт тылбыт сүтэн-оһон хаалбат суоллуур.

●●● Эн Европа, аан дойду таһымнаах күрэхтэһии-лэргэ ситиһиһилээххин. Дойдуга таптал уонна эпизитинэс эйиэхэ туох өйдөбүллээхтэрий?

○○○ Киһиэхэ саамай сүрүнэ – кини төрдө-ууһа. Миэхэ хаста да атын дойду гражданствотын ыларга этиилэр кириэ сылды-быттара. Оннук түгэннэр-гэ биһиги Артур Иннокентье-вичтыын толкуйдуу да барбат этибит, тута аккаастыырбыт. Тус бэйэм мин хамаандаҕа ки-ирэrim туһугар дойдум төһөлөөх элбэҕи бизирибин өйдүүбүн, ити улахан үп-харчы. Ол эрэри, дьыала харчытыгар буолбатах. Рингэбэ таһыстаах, киһи бэ-йэтин норуотун, төрөөбүт дой-дун иһин киирсэр. Кэннигэр өбүгэлэрин туралларын, экран нөҕүө биир дойдулаахтарын, бүтүн Арасыйыа дьоно-сэргэтэ ыалдыалларын санаатаххына, күүскэр күүс эбиллэр. Оттон ити өйдөбүл суох буоллабына, ох-торго дөбөн. Ити – туспа турук.

Режиссер Никита Аржаков “Тыгын Дархан” киинэтигэр сэриһити кыргыһыга хай-дах “итэллэрин” олус үчү-гэйдик көрдөрбүтэ. Миэхэ, боксер киһиэхэ, ити чугас көс-

хаста да араас таһымнарда он-нук буолбута. Ол эрэри, “ал-быннаатылар” диэн тугуй? Тө-рөппүттэрбит биһигини хайа да түгэнгэ бэйэбэ ирдэбил-лээх буоларга үөрэппиттэрэ. Эйигин кыайдылар? Бэйэн бу-руйдааххын. Албыннаатылар? Ол аата сылтаах биэрбиккин.

Артур Иннокентьевич эмиэ оннук этэрэ: утарсааччыгын нокаутка ыппатах буол-лаххына, ким буруйдааһый? Эппизитинэһи биир киһиэхэ, онтон иккис, үһүс киһиэхэ сүктэрэн истэххинэ – ыраап-паккын. Спорка да, олоххо да оннук.

●●● Быйыл күһүн Су-даарыстыбаннай дума быыбарыгар кыттар-га быһаарыммыккын иһиттибит. Эн былаас баартыйатыттан киир-сэргэ санаммыккын. Ол аата, баартыйа ыйы-тын толору өйүүр, үл-лэстэр буоллабын. Василий, бу быһаары-ныын сүрүн төрүөтэ тутуй?

○○○ Улахан спортан мин дьа-ныары, тулууру уонна бэйэни кыайар күүһү ингэrimмитим. Сокуону оҕорууну спорка ха-

Тимир тиһиликтээх тиэхиньикэбэ ТЭННЭЭХ

Бэлиитикэ. Барар сир баҕана үүтэ, кэлэр сир кэлиин үүтэ буолара киһи олоҕор ханна барыай? Сахалар оннук ыксалга түбэхтэр түгэммитигэр көмөбө кэлэр эркин курдук эрэллээх киһилээхпит. Ол – дьокутаат Федот Тумусов

БУОЙУН ЫТЫК ЧИЭНЭ ТӨННӨРҮЛЛЭР

Анал байыаннай дьайыы саҕаланнаҕыттан сүбэ, көмө көрдөөн, төһөлөөх киһи киниэхэ тахсыбыта буолуой?! Буойуннар ийэлэрин, кэргэттэрин кыһалбаларын дьокутаат Госдума үрдүк тырыбынатыттан иһитиннэрэн, Бэрэсидьиэннэ суругунан тиксэрэн, Оборона министриэстибэтигэр 300-тэн тахса ыйытыны туруоран, туһаннаах хоруйу ситиспитэ. Үс буойун дьэтигэр гаас

кылгас болдьоххо босхо киллэриллэрэ хайдах кыалына? Тумусов туһаннаах дьону хамсатта. Албан аатырбыт “Алеша” таанка хорсун буойуна Филипп Евсеев, наҕараада испиһиһэгэр киллэриллибэтэбэр, дьокутаат сорунулаахтык туруорсан, сахалар Россияҕа өссө биир Геройдаммыппыт.

КӨМҮСКЭЭЧЧИ

Сочига “Сириус” лааҕырга саха оҕолоро кэрээнэ суох биир саастылаахтарыттан атаҕастаммыттарын кэннэ аҕыйах чааһынан анараалар

алы гынарга көрдөспүттэрэ. Онно ким өгөлөөбүт? Тумусов айдааны истээт, уталыппакка Генпрокуратураҕа, лааҕыр салайааччытыгар тахсыбыта.

ҮРҮН ТЫНЫН ӨРҮҮҮЙЭР

Эпэрээссийэтин болдьоҕо уһаан, улахан куоракка ыксалга түбэспит киһи Тумусовка эрийэр. Түмүгэр учарат сыҕарыйар, киһи ыарыыттан босхолонор, тыына уһуур. Ол хайдах кыалларый? Дьокутаат тутта киин салайааччытыгар эрийэр, туһаннаах дьону хамсатар.

ЫЙААҤЫННААХ ТЫЛЛААХ

Кураанаҕы куолулааччы, сылтаҕы сангарааччы төһөлөөх элбэҕий? Ол эрэри, Тумусов эрэ буолбатах! Дьокутааттырын тухары, кини саҕата ханан да халтайга хаалбатаҕа. 2007 сылтан Госдумаҕа сыҕарыйбакка үлэлээбит дьокутаат сахаҕа суох. Тумусов эппитин ситиһэн тэйэр. Нэһилиэк баһылыга хас эмэ сыл устата туруорсубут – сири кэҥэтии боппуруоһун Тумусов Москваҕа Рослехозка сирдээн илдьэн, боппуруос сонно тутта быһаарыллыбыта.

ДЫННЭЭХ САХА САХАТА!

Тумусов ньылангыры саҕаабат. Кини курдук кырдьык туһугар туруулаһааччы, миннистирдэри кытта “сэриилэһэртэн”, табыҕа суох боппуруоһу туруорсартан куттаммат харса суох, тимир тиһиликтээх тиэхиньикэбэ тэннээх киһи суох. Тумусов – дьохуннаах толкуйунан, ылыннарылаах тылынан-өһүнэн, сатабыллаах дьаһалынан саха омук дьылбатын туһугар туруулаһар бигэ тирэхпит, дыннээх Саха Сахата!

А.Козлов.

ТУМУСОВ – ХОТУ ДОЙДУ КУЙАҒА

Сорох чунуобунньуктар “суох, кыаллыбат” диэнтэн атыны билбэт буоллахтарына, кини тиһэбэр диэри кирирсэн тэйэр дьокутаатынан биллэр. Ол туохха көстөрүөй?

Бизнсийэни туруорсар

Саха сирэ тыһыс айылҕалааҕынан, кини олохтоохторун Россия сымнаҕас килиимэттээх эрэгийиэннэрин дьонун кытта биир халыппа киллэрэр сатамныта суох. Урукку курдук, бизнсийэни дьахтарга – 50, эр киһиэхэ 55 сааһыгар аныыры туруорсааччы, биир да оҕолоох ийэ бизнсийэтин кэмигэр ыларын туруулаһааччы, сокуонҕа кытаанах уларытыылары киллэрэр, Үп министриэстибэтин тохтоло суох “тонсуйааччы” – соботох кини.

Сиэрдээх этиилээх

“Эрэгийиэн төһөнөн ыраах даҕаны, оччонон өйөнүөхтээх!” диэн Федот Тумусов этэрэ саамай сөп! Хоту дойду киһигэ сыанаттан тумнастыа суохтаах. Дьокутаат уматык сыаната намтырын, хамнас алын кээмэйэ үрдүүрүн дьаныардаахтык туруорсар. Анал байыаннай дьайыы хас биридди кыттылаабын, дьэ кэргэнин кытта быһаччы үлэлэһэн, кинилэртэн нолуогу устууну утарар, баайга дуолга бырааптарын, социальнай төлөбүрдэрин ылалларыгар туһаннаах уорганныр кытта

утумнаахтык үлэлэһэр – эмиэ кини.

Тумусовы кэбинизккэ хаайыан суоҕа. Боростуой ыалтан тахсыбыт биир дойдулаахпыт бу сиргэ дьон-сэргэ тэн бырааптааҕын тоһоҕолоон, хомунаалынай хаһаайыстыба харчыта тойон ордуутугар буолбакка, нэһилиэнньэ өрөмүөҥүгэр ананарын туруорсар. “Бизнсийэлээх бөҕү тобууга харчы төлүү суохтаах, хапытаалынай өрөмүөҥнэ туһаннаах көмөнү ылыахтаах!” диэн мэлдьи туруулаһар.

Баар-суох көмүскэлбит

Кини кураанахха сангарбыта диэн суох эбээт! Хаһааччы-йаҕа дизель алдьанан, дьон кыс ортото иттиһтэ, уота суох хаалбытыгар, “Русгидро”, Росатом, үрдүк урган салайааччыларын кэпсэтиһэн, олох оннугар түһэрин ситиспитэ. “Аэрофлот” Дьокуускайга диэри сырытыын элбэтэри туруорсан, билигин билиэт көрдөөн эрэи көрбүт суох. Оттон эпэрээссийэ болдьоһун иннигэр сыҕарыйтаран, төһөлөөх элбэх ыарыһах үрүн тыһынын өрүһүйбүтүн ааҕан сиппэкиин. Итини ылбычча киһи ситиспэт. Норуот итгэһэлин ылбыт, билиилээх-көрүүлээх, үлэһит, харса суох дьокутаат эрэ кыайар-хотор.

Куйах курдук кытаанах дыннээх Саха сахата Федот Тумусов Госдумаҕа баарын тухары, сахалар көмүскэллээхпит! Киниэхэ ылсыбытын тиһэбэр тиэрдэргэр кыахта биэриэбин!

А.Козлов.

Исписэлиис сүбэтэ

Өрөспүүбүлүкэ иһинэн сүөһүнү-сылгыны, дьыэ кыылларын тиэйэргэ-таһаарарга көңүл туһунан

Чурапчы улуусун сүөһү иитэр, көрөр, сүөһүтэн оҕоһулар боро-дууксуйаны атыылыыр хаһаайыстыбалар истиилэригэр! Саха Өрөспүүбүлүкэтин иһинэн хонтуруолланар таһаардары тиэйэргэ-таһаарарга көңүл туһунан билиһиннэрэбит.

Саха Өрөспүүбүлүкэтин Бэтэринээрийэ управлениетын «Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр тыа хаһаайыстыбатын кыылларын тутар бары эбийиэктэргэ биологической көмүскэл эбии дьаһалларын ылыныы туһунан» 2026 сыл, олунньу 19 күнүнээҕи 31 №-дээх уонна «Саха Өрөспүүбүлүкэтин иһинэн хонтуруолланар таһаардары тиэйиһигэ-таһыыга куттал суох буолуутун хааччылар уонна бэрээдэктиир туһуттан, таһаардары тиэйэргэ-таһаарарга көңүл ылыныы бэрээдэгэ» диэн муус устар 6 күнүнээҕи 73 №-дээх бирикэстэригэр олобуран, манныгы билиһиннэрэбит.

Хаһаайыстыбалаах сирэйдэр Саха Өрөспүүбүлүкэтин иһинэн хонтуруолланар таһаардары тиэйиһигэ-таһыах иннинэ, анал бигэргэтиллибит формаларга толоруллубут сайабылыанньаны Саха Өрөспүүбүлүкэтин Бэтэринээрийэ управлениетын салайааччытын аатыгар түһэриэхтээхтэр.

Сайабылыанньаҕа Юридической сирэй аата / Салайааччы араспаанньата, аата, аҕатын аата; хаһаайыстыба аата уонна аадырыһа; ИНН нүмэрэ (баар буоллаҕына); сибээстэһэр дааннайдар (төлөпүнөн нүмэрэ, электроннай почта аадырыһа); хонтуруолланар таһаар (кыыл көрүгэ, сааһа, атыыра-тыһыта о.д.а.); төбөтүн ахсаана; хонтуруолланар таһаар тахсар уонна кириэр ФГИС

«Цербер» -гэ былаһааккаларын нүмэрдэрэ; хонтуруолланар таһаар тиэйэргэ туттуллар тырааныспар көрүгэ, нүмэрэ; айанныыр маршрутара, айанын устун суолга тохтобуллары уонна да атын ирдэнэр дааннайдар ыйыллаллар. Сайабылыанньаны тэнэ, тус бэйэ дааннайдарын ырытыы сөбүлэнэ толоруллар. Бу докумуоннар таһаары тиэйиһигэ-таһаарыах иннинэ, 7 күнүттэн хойутаабакка, Саха Өрөспүүбүлүкэтин Бэтэринээрийэ управлениетыгар **677000, Саха Өрөспүүбүлүкэтэ, Дьокуускай к., Курашов аатынан уул. 30/1 дьиэтэ, 24 каб. (салайааччы приемнайа) аадырыһыгар уонна/эбэтэр Электроннай почтанан: depvet@sakha.gov.ru.** тиксэриллэр.

Сайабылыанньаны Саха Өрөспүүбүлүкэтин Бэтэринээрийэ управлениета кирибит күнүттэн ыла, 3 үлэ күнүн иһинэн көрөр. Көрүү түмүгүнэн көңүлү биэрэр туһунан, эбэтэр көңүллэммэтин туһунан быһаарыны ылынар.

Көңүл бэрилиннэбинэ, көңүлгэ ыйыллыбыт кэм устата таһаары хамсатарга көнүллэнэр.

Бэчээккэ бэлэмнээтэ А.И.Давыдова.

Айар муннук

Оо, оҕолорум!
(Чабырҕах)

Оо, оҕолорум барахсаттар –
Мааныларым-манылларым,
Эрэллэрим-эркиннэрим,
Күннэ көрбүттэрим,
Киһи буолбуттарым,
Кэрэхсиир, күүтэр
Көмүстэрим,
Көмө күүстэрим!
Күөх чэчирдэрим,
Кэрэ чээннэрим!
Чуубу-чыыбы
Чуопчаардарым,
Чубугуруур чуорааннарым,
Чыбыгырыыр чыгычаахтарым!
Тырып-ирип
Тырыкынайдарым,
Тэбэр-тэйэр
Тэбэнэттэрим!
Тэһи сүрэх
Тулуктарым,
Татыйыктарым,
Хоһууттарым,
Хотойдорум!
Түргэн тарҕан
Түбүк-садьык,
Түптэ түрүлүөн
Туттуу -хаптыы,
Тигинэс тэтим,
Сүүрүү-көтүү,
Сүпсүгүрүү
Сылы быһа
Сыра-хара,
Сыыдам сырыы,
Сырбай сизэли,
Оһуор-мандар
Ойор күннээх

Орто дойдуга
Олоһум оһуордара
Оҕо саастара
Ойон-көтөн
Аастаҕа
Аата түргэнин!
Адъас араппакка
Арыаллыам этэ,
Абырыам этэ
Арчылыам этэ!
Араабылыам этэ!
Аналбыт атын
Аан дойдуга
Ааҕан сиппэт
Араас сайдыы!
Аны туспа аналанын
Аартыккытын арыһабыт!
Саха аймах
Сайдам санаата
Сириэдийэрин туһугар
Кэрэни кэрэхсээн,
Ыйгытытын кэнгэтин!
Харахытын аһын,
Тулаһытын көрүн!
Өйгүтүн үлэлэтин,
Үтүө дьоннуун үөрдүһүн!
Ох тыллаах орооспотун!
Куһаҕан күүс кыттыспатын,
Хара дьай ханыыласпатын!
Ордугумсуйуу олох сүтүтүн!
Бэрдимсийи биһирэммэтин!
Кыһырысы кыттыспатын,
Кырыы харах кыһаабатын!
Көнүл олох күөмчүлэммэтин!
Атаҕастабылга анныһыман...
Абырыыр суолу анаарын...
Өрүһүйэр өрүт
Өрүү баар!
Өркөн өй күүһүнэн

Өйөбүл буолар
Өйдөөх тылы
Көдүүстээх суолу көрдөнүн!
Ханнык да түгэннэ
Харса суох барыман,
Хааны хамсатар
Хаҕыс тылтан
Халты буолун!
Хаһан да, ханна да
Хоргутуман, хомотуман,
Хомуруйар хом санаа,
Холус тыл-өс,
Холуон быһыы
Хорҕойботун, хоммотун!
Хаарыан олоххутун
Хамсаппакка,
Хаайтарбакка,
Харах харатыныы
Харыстаан, харааннаан!
Үрүн күннэ
Үтүө дьарык – үлэ!
Үрүлүйэр үлэ эрэ
Киһини кизнэ көбүстүүр,
Кэтит кизилиир,
Ыраас санаалыыр,
Ыраах ыырдыыр.
Айымныылаах үлэ
Алыптаах аартыгынан
Аа-дьуо айаннаан!
Аймаммакка, айгыстыбакка,
Атааннаспакка, анныспакка,
Атынтан атынна
Аралдьыйбакка,
Сонунтан сонунна
Сүпсүгүрбэккэ,
Сотору салбарга
Суудайбакка,
Ылсыбыккытын ыпсаран,
Таптыыр дьарыкка

Талаангытын таһааран,
Соруммукутун толорон,
Дуоһуйууну ылан,
Доһоргутун үөрдэн,
Доруобуйабыт тубустун!
Кыайбаты кыйдаман,
Кыайаргытынан көмөлөһүн!
Сатаабаты сангарыман,
Сатабылга уһуйун!
Сыыспыттан тэйимэн,
Сиэрдээхтик сүбэлээн!
Ыллыктаах тыл –
Ылыннарарылаах!
Иһирэх сыһыан –
Итэҕэтиилээх!
Омугумсуйан,
Ордугумсуйан,
Ол-бу дизки
Олоотоомон!
Омук элбэх,
Ороспуй үтүс –
Оройго охсуллуон,
Олохтон туоруон...
Ордук уунар –
Омсолоох,
Олус барар –
Ороскуоттаах!
Үтүрүсүмэн,
Үүрүсүмэн!
Үчүгэйи үөрэтин,
Үүнүүнү үөтэрин!
Сир үрдэ – кизнэ,
Сириэдийин, силлэстэнин,
Кэнчээрин кэскиллээн!
Истин ийии эңгээрдэстин,
Уохтаах таптал олоһурдун!
Төрөөбүт түөлбө туругурдун!
Ийэ сир чэлгийдин,
Ил, эйэ эңгээрдэстин!

Сэри уота тохтоотун!
Алдьархай ааннаабатын,
Харах уута халыйбатын,
Өлүү-сүтүү өнгөйбөтүн!
Үйэ-саас тухары,
Тулхадыйбат доһордоһуу
Тулланнаан турбатын!
Көлүнэттэн көлүнэ
Өбүгэбит ылыммыт
Кэс тылын кэспэтин!
Айыы санаа арыаллаатын!
Аҕа дойдуга абырала
Аҕыйах аһааннаах
Айыы-хаан аймаҕын
Аһыныгас санаанан
Араҕаччылыы туруоҕа!
Ханнык да иирсээнгэ
Ис төрүөтүн билбэккэ,
Иилистэр буолуман!
Эйэлээх сыһыаны
Эркээйи онгостон,
Эрэллээх суолунан
Эрчимник хардыылаан!
Сүүһүнэн омук
Силбэспит сойууһа
Көмүскэс санаанан
Күөмчүлүү туруоҕа!
Баай-талым дойдуга
Барбаран иһиэхпит,
Баараҕай сайдыыга
Кыттыһа туруохпут!
Оо, оҕолорум,
Өрөйүң-чөрөйүң,
Үөрүң-көтүң!
Сир дьолун сомсун!

Мария Герасимова —
Сэгээрэ.

Официально

УЛУСНЫЙ СОВЕТ ДЕПУТАТОВ МУНИЦИПАЛЬНОГО
РАЙОНА «ЧУРАПЧИНСКИЙ УЛУС» РЕСПУБЛИКИ САХА
(ЯКУТИЯ) ТРИДЦАТЬ ВТОРАЯ (ОЧЕРЕДНАЯ) СЕССИЯ
РЕШЕНИЕ № 142

с. Чурапча от 20 марта 2026 года
**О присвоении звания «Почетный гражданин
Чурапчинского улуса»**

На основании Положения о звании «Почетный гражда-
нин Чурапчинского улуса», утвержденного решением улус-
ного Совета депутатов № 264 от 02 февраля 2023 года, улус-
ный (районный) Совет депутатов муниципального района
«Чурапчинский улус» Республики Саха (Якутия) р е ш и л:

За личный вклад в социально-экономическое раз-
витие улуса и многолетний добросовестный труд прис-
воить звание «Почетный гражданин Чурапчинского улуса»
Калачеву Петру Николаевичу.

**Председатель улусного Совета депутатов
Я.П. Оконешиников,
Глава МР «Чурапчинский улус» РС (Я)
С.А. Саргыдаев.**

УЛУСНЫЙ СОВЕТ ДЕПУТАТОВ
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА «ЧУРАПЧИНСКИЙ УЛУС»
РЕСПУБЛИКИ САХА (ЯКУТИЯ) ТРИДЦАТЬ ЧЕТВЕРТАЯ
ВЫЕЗДНАЯ (ОЧЕРЕДНАЯ) СЕССИЯ
РЕШЕНИЕ № 147

с. Мындагай от «21» мая 2026 года
**О повестке дня тридцать четвертой
выездной (очередной) сессии**

Улусный Совет депутатов муниципального района «Чу-
рапчинский улус» Республики Саха (Якутия), решил:
Утвердить повестку дня тридцать четвертой выездной
(очередной) сессии улусного Совета депутатов:

1. Об утверждении Регламента улусного Совета депута-
тов муниципального района «Чурапчинский улус» Респу-
блики Саха (Якутия).

Информация председателя комиссии по законности и
охране общественного порядка Новгородова С.С

2. Об утверждении Порядка увольнения (освобождения
от должности) лиц, замещающих муниципальные должнос-
ти муниципального района «Чурапчинский улус» Респу-
блики Саха (Якутия) в связи с утратой доверия

Информация юриста правового отдела МР «Чурапчинс-
кий улус» РС(Я) Барчаковой Д.И.

3. О присвоении звания «Почетный гражданин Чурап-
чинского улуса» Ноеву Дмитрию Михайловичу.

Информация главы СП «Болугурский налег» Васильева
Руслана Григорьевича.

4. Разное. Выступление Главы СП «Болугурский налег»
Васильева Руслана Григорьевича, посвященный 130-летию
со дня рождения Романа Иннокентьевича Константинова,
Героя Социалистического труда.

УЛУСНЫЙ СОВЕТ ДЕПУТАТОВ
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА «ЧУРАПЧИНСКИЙ УЛУС
(РАЙОН)» РЕСПУБЛИКИ САХА (ЯКУТИЯ)
ТРИДЦАТЬ ЧЕТВЕРТАЯ ВЫЕЗДНАЯ
(ОЧЕРЕДНАЯ) СЕССИЯ
РЕШЕНИЕ № 148

с. Мындагай от «21» мая 2026 года
**Об утверждении Регламента улусного Совета депута-
тов муниципального района «Чурапчинский улус» Рес-
публики Саха (Якутия)**

Руководствуясь пунктом 1 части 10 статьи 35 Федераль-
ного закона от 06.10.2003 № 131-ФЗ «Об общих принципах
организации местного самоуправления в Российской Фе-
дерации», в соответствии с Федеральным законом от 20
марта 2025 года №33-ФЗ «Об общих принципах организа-
ции местного самоуправления в единой системе публич-
ной власти», Законом Республики Саха (Якутия) от 29.12.2025
2913-З № 501-VII «О местном самоуправлении в Республике
Саха (Якутия)», Уставом муниципального района «Чурап-
чинский улус» Республики Саха (Якутия), улусный Совет
депутатов муниципального района «Чурапчинский улус
(район)» Республики Саха (Якутия) от 20.03.2026 г,
РЕШИЛ:

1. Утвердить Регламент улусного Совета депутатов му-
ниципального района «Чурапчинский улус» Республики
Саха (Якутия) в новой редакции, согласно приложению к
настоящему решению.

2. Признать утратившим силу решение улусного (район-
ного) Совета депутатов муниципального района «Чурап-
чинский улус (район)» Республики Саха (Якутия) от 21.03.2024
№ 46 «Об утверждении регламента улусного (районного)
Совета депутатов муниципального района «Чурапчинский
улус (район)» Республики Саха (Якутия).

3. Настоящий муниципальный правовой акт подлежит
официальному опубликованию и вступает в силу после
официального опубликования (обнародования).

УЛУСНЫЙ СОВЕТ ДЕПУТАТОВ МУНИЦИПАЛЬНОГО
РАЙОНА «ЧУРАПЧИНСКИЙ УЛУС» РЕСПУБЛИКИ САХА
(ЯКУТИЯ) ТРИДЦАТЬ ЧЕТВЕРТАЯ ВЫЕЗДНАЯ
(ОЧЕРЕДНАЯ) СЕССИЯ
РЕШЕНИЕ № 149

с. Мындагай от «21» мая 2026 года
**Об утверждении Порядка увольнения (освобожде-
ния от должности) лиц, замещающих муниципальные
должности муниципального района «Чурапчинский
улус» Республики Саха (Якутия) в связи с утратой до-
верия**

В соответствии с частью 1 статьи 13.1 Федерального закона
от 25.12.2008 № 273-ФЗ «О противодействии коррупции»,
статьей 20.2 Закона Республики Саха (Якутия) от 19.02.2009
668-З № 227-IV «О противодействии коррупции в Респу-
блике Саха (Якутия)», Уставом муниципального района «Чу-
рапчинский улус» Республики Саха (Якутия), улусный Совет
депутатов муниципального района «Чурапчинский улус»
Республики Саха (Якутия), решил:

1. Утвердить Порядок увольнения (освобождения от
должности) лиц, замещающих муниципальные должности
муниципального района «Чурапчинский улус» Респу-
блики Саха (Якутия), в связи с утратой доверия согласно при-
ложению №1.

2. Признать утратившим силу постановление главы от
23.04.2020 № 97 «Об утверждении Порядка увольнения (ос-
вобождения от должности) лиц, замещающих муниципаль-
ные должности МО «Чурапчинский улус» (район), в связи
с утратой доверия».

3. Настоящее решение вступает в силу со дня его офи-
циального опубликования.

4. Опубликовать настоящее решение на официальном
сайте администрации муниципального района «Чурапчинс-
кий улус» Республики Саха (Якутия).

УЛУСНЫЙ СОВЕТ ДЕПУТАТОВ МУНИЦИПАЛЬНОГО
РАЙОНА «ЧУРАПЧИНСКИЙ УЛУС» РЕСПУБЛИКИ САХА
(ЯКУТИЯ) ТРИДЦАТЬ ЧЕТВЕРТАЯ ВЫЕЗДНАЯ
(ОЧЕРЕДНАЯ) СЕССИЯ
РЕШЕНИЕ № 150

с. Мындагай от 21 мая 2026 года
**О присвоении звания «Почетный гражданин
Чурапчинского улуса»**

На основании Положения о звании «Почетный граж-
даин Чурапчинского улуса», утвержденного решением
улусного Совета депутатов № 264 от 02 февраля 2023 года,
улусный Совет депутатов муниципального района «Чурап-
чинский улус» Республики Саха (Якутия) р е ш и л:

За личный вклад в социально-экономическое разви-
тие улуса и многолетний добросовестный труд, присвоить
звание «Почетный гражданин Чурапчинского улуса» Ноеву
Дмитрию Михайловичу.

**Председатель улусного Совета депутатов
Я.П. Оконешиников,
Глава МР «Чурапчинский улус» РС (Я)
С.А. Саргыдаев.**

Подробнее смотрите
по коду

Булчут, болбой!

Кусчуттар! Сокуону, быраабыланы тутуһаргыт булгуччу ирдэнэр!

Саха Өрөспүүбүлүкэтигэр анды көнгүлэ чугаһаабытынан, булчуттар маньыгы тутуһаллара ирдэнэр:

- биллэрин курдук, саа хаһаайына бэйэтин бас билэр уотунан эстэр сэбиргэлин (докумуоннаах саатын) олорор аадырыһыгар бары ирдэбиллэри тутуһан, туора дьон көрбөт сиригэр - тимир сизипэ иһигэр угуохтаах (харайахтаах), ону тэнэ саа уонна саа ботуруоннара тус-туска харайыллыахтаахтар, саа уоһугар эбэтэр маҕаһыныгар ботуруон эмиз суох буолуохтаах. Өскөтүн, бэрэбиэркэ кэмигэр хаһаайын ирдэбиллэри тутуспат түгэнигэр, административнай эппиэтинэскэ тардыллар (ст. 20.8 ч. 4 КоАП РФ);

- булчут бултуур сиригэр ханнык бабарар көрүгүнээх тырааныспарынан барарыгар сааны анал чехолга илдьэ сылдыахтаах. Ону тэнэ саа иитиитэ суох буолуохтаах, ботуруоннара сааттан туспа сылдыахтаахтар. Өскөтүн, саа анал чехола суох, эбэтэр чехол иһигэр иитиилээх сылдыар түгэнигэр, туһааннаах киһи административнай эппиэтинэскэ тардыллар (ст. 20.12 КоАП РФ);

- өскөтүн, саа докумуонун (РОХа - разрешение на хранение и ношение оружия) көнгүлэ бүппүт түгэнигэр, булчут саатын бултуу илдьэ барара да, дьыэтигэр туруорара да көнгүллэммит. Бэрэбиэркэ кэмигэр туһааннаах киһи административнай эппиэтинэскэ тардыллар уонна саата былдьанар (ст. 20.11, 20.8 КоАП РФ). Оннук түбэлтэ тахсыбатын туһугар, саабыт көнгүлэ

бүтөн иннинэ, хаһан бабарар болдьоһун уһатыыга сайабылыанньаны биэрэргит булгуччулаах. Ол эрэри илдьэ сылдыар саатын көнгүлүн болдьоһо бүтө биир ый иннинэ, Росгвардия салалтатын иһинэн Чурапчы оройуонун лицензиялыыр-көнгүллүүр үлэ отделениетыгар кэлэн уһатара булгуччулаах (холобур: саа докумуона 10.07.2026с. бүтэр буоллабына, саа докумуонун 10.06.2026с. дьэри туттарыахтааххыт, ол эбэтэр биир ыйын хойутаппакка, хаһан бабарар туттарыахха сөп). **Аадырыспыт: Чурапчы сэл. Крупская аатынан уул. 3 "а" №-дээх дьыэтэ, 28 №-дээх кабинет;**

- булчут бултуур сиригэр тийэн туох баар бары ирдэниллэр сааны илдьэ, уура, харайа сылдыы быраабылаларын тутуһуохтаах. Ол курдук, бултаан бүттэ да, ботуруоннарын саатыттан ылыахтаах, иитиилээх да, иитиитэ суох да саатын дьон диэки туһаайыа суохтаах. Массыынаттан эбэтэр тыыттан саатын ыларыгар утары өттүттэн ылбакка, туораттан ылыахтаах, дурдаттан саатын ыларыгар, төһө да сааттан ботуруонун ылбытын иһин, эмиз утары ылыа суохтаах. Хомойуох иһин, Өрөспүүбүлүкэбит үрдүнэн сылтан сыл бу үһүс ыйылыбыт быраабылалары тутуспакка, сааба дьон дэҥнэнэр быһылааннара тахса тураллар;

- булчут бултуур сиригэр тийэн баран, дьыэтигэр кэлэригэр-барарыгар бэйэтин бас билэр (гладкоствольнай, нарезной) сааларын туора дьон билиитигэр, туора дьонго уларсара, биэрэрэ көнгүллэммит,

эбэтэр онно-манна кистээн хаалларбакка, бэйэтин кытта илдьэ сылдыахтаах. Бэрэбиэркэ кэмигэр, ирдэбиллэри тутуспатах түгэнгэ, саалары полиция эбэтэр охотнадзор сотрудниктара ылаллар. Бу түгэнгэ саа хаһаайыныгар уонна илдьэ сылдыыбыт киһиэхэ административнай боротокуол туолар (ст. 20.8 ч. 4, 20.10 КоАП РФ) эбэтэр холуобунай эппиэтинэскэ тардыллыаххытын сөп (ст. 222 УК РФ);

- өскөтүн, бэрэбиэркэ кэмигэр, булчут уотунан эстэр саатын арыгы испит туруктаах сылдьан түбэхэр түгэнигэр административнай эппиэтинэскэ тардыллар. Бу түгэнгэ миэрэтэ ыстараабы кытта саата утилизацияга барыан сөп (ст. 20.8 ч. 4.1 КоАП РФ);

- булчут бултаан бүтэн, дьыэтигэр кэлэн саатын ампаарга, күүлэбэ, ыскаапка уо.д.а. сиргэ уурара булгуччу бобуллар - тутта сизипэтигэр угара булгуччулаах. Өскөтүн, бэрэбиэркэ кэмигэр саа сизипэ таһыгар турар түгэнигэр, хаһаайын административнай эппиэтинэскэ тардыллар (ст. 20.8 ч. 4 КоАП РФ). Дьон бултаан кэлэн баран, сааларын харайбакка, онно-манна ууран барбыттарын түмүгэр, сокуоннай саастарын ситэ илик оҕолор хаалларбыт сааны ылан оонньоон, бэйэ-бэйэлэрин эчэтэр түгэннэрэ, хомойуох иһин, тахса турар. Манньык быһылаан буолар түгэнигэр, саа хаһаайына холуобунай эппиэтинэскэ тардыллар (ст. 224 ч. 1 УК РФ - небрежное хранение огнестрельного оружия, создавшее условия для его использования другим

лицом, если это повлекло смерть человека или иные тяжкие последствия). Уонна инникитин сааланара көнгүллэммит;

- докумуона суох сааны, ол эбэтэр булан ылбыт, туора дьон биэрбит, эбэтэр бэйэ икки ардыгар докумуона суох атыыламмыт, урукку докумуона суох эһэтиттэн, аҕатыттан хаалбыт сааларын дьыэлэригэр туруораллара да, булка илдьэ бараллара да көнгүллэммит, ону таһынан ботуруону бэйэ икки ардыгар атыылааһын, бэлэх биэри эмиэ көнгүллэммит (незаконное хранение, передача, сбыт огнестрельного оружия и патронов к нему). Оннук сааны тутта, Росгвардия салалтатын иһинэн Чурапчы оройуонун лицензиялыыр-көнгүллүүр үлэ отделениетыгар эбэтэр Чурапчытаабы Ис дьыала отделыгар кэлэн туттараллара булгуччулаах. Докумуона суох сааны илдьэ сылдьан түбэхэр түгэнгитигэр административнай боротокуол толоруллар (ст. 20.10 КоАП РФ), ону таһынан холуобунай эппиэтинэскэ тардыллыаххытын сөп (ст. 222 УК РФ). Манньык эппиэтинэскэ тардыллыбыт киһи кэлин докумуоннаах сааны атыылаһарыгар сокуонунан күчүмэбэйдэр үөскүөхтэрин сөп;

- докумуона суох сааны баҕа өттүнэн туттардаххытына, харчы төлөнөр. **Ол курдук, Саха өрөспүүбүлүкэтин Бырабыыталыстыбатын 12.02.2004с. 63 №-дээх уурааһар олобуран:**

1) доруоп саа 6000 (алта тыһыынча) солкуобайга тэнгэнэр;

2) буулдыа саа 8000 (абыс тыһыынча) солкуобайга тэнгэнэр.

Чурапчы улуунун лицензиялыыр - көнгүллүүр үлэ отделениета.

Эбэрдэ

Өр кэмнэ бииргэ үлэлээбит кэлиэгэбитин **Дмитрий Михайлович Филатовы** 70 сааскын туолбут үбүлүйдээх күнгүнэн итиитик-истинник эбэрдэлиибит! Биир тэрилтэбэ алтыспыт күннэрибитин мэлдьи сылаастык ахтабыт, саныыбыт.

Тус бэйэбэр чэгиэн доруобуйаны, бигэ туругу, саппабырбат санааны, эстибэт эрчими баҕарабыт! Чугас дьонун, оҕолорун, сизэнэрин этэнгэ буоллуннар, ситиһилэринэн эйигин кынаттыы турдуннар! Ыраламмытын, торумнаабытын барыта олоххо киирдин, дьоллоох, үөрүүлээх түгэннэр күн айы тосхойо турдуннар! Олоһун өрүү истин, сырдык сыһыанынан, тулан барыта кэктибэт кэрээн киирэкэйдин! Кэлэр кэмнэ кэскиллээх, инникин ыраас халлааннаах буоллун!

Эбэрдэни кытта "Саҥа олох" эрдээксийэтигэр бииргэ үлэлээбит кэлиэгэлэрэ, бэтэрээннэр.

БИЛЛЭРИИ / ОБЪЯВЛЕНИЕ

► Я, Попов Артем Гаврильевич, 15.02.1990 года рождения, уроженец с. Маралайы Чурапчинского района, Якутской АССР, обвиняюсь по части 1, статьи 222 УК РФ за незаконное хранение огнестрельного оружия, карабин модели "ТОЗ - 17" калибра 5,6 мм, в котором признаю свою вину, раскаиваясь, приношу свои извинения обществу, государству, сотрудникам Управления Росгвардии России лицензионно-разрешительного отдела ОМВД России по Чурапчинскому району РС (Я). И данным объявлением, желаю предостеречь и предупредить других граждан, что за незаконное хранение нарезного огнестрельного оружия имеет уголовная ответственность.

Инфографика

ЧЕМ ОПАСНЫ КЛЕЩИ

ГДЕ МОЖНО ПОДХВАТИТЬ КЛЕЩА

ЛЕС

ТРАВА

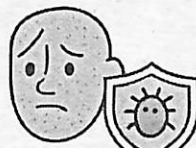

ДАЧА

БОЛЕЗНИ, ПЕРЕДАЮЩИЕСЯ КЛЕЩАМИ

КЛЕЩЕВОЙ ЭНЦЕФАЛИТ

КЛЕЩЕВОЙ ТИФ

БОРРЕЛИОЗ

СИМПТОМЫ УКУСА

ПОКРАСНЕНИЕ

ТЕМПЕРАТУРА

СЛАБОСТЬ

ГОЛОВНАЯ БОЛЬ

ПЕРВАЯ ПОМОЩЬ ПРИ УКУСЕ

УДАЛИТЬ
КЛЕЩА

ИНФОГРАФИКА ИНТЕРНИИТ СИТИМИТТЭН ЫЛЫЛЫННА. [HTTPS://POLYCLIN.RU/ARTICLES/SEZON-AKTIVNOSTI-KLESHCHEY-KOGDA-NACHINAETSA-KAK-ZASHCHISCHATSYA/](https://POLYCLIN.RU/ARTICLES/SEZON-AKTIVNOSTI-KLESHCHEY-KOGDA-NACHINAETSA-KAK-ZASHCHISCHATSYA/)

КУТУРҔАН

Тапталлаах кэргэним, аҕабыт, эһэбит, Алаһар нэһилиэгин олохтооһо, тутуу бэтэрээнэ

ГОВОРОВ Иван Иванович

бу дьыл, ыам ыйын 24 күнүгэр ыарахан ыарыыттан соһумардык олохтон туораабытын бары билэр дьонугар диригинник курутуян туран иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, сизэннэрэ.

Тапталлаах аҕалара, эһэлэрэ

ГОВОРОВ Иван Иванович

ыарахан ыарыыттан соһумардык олохтон туораабытынан, бииргэ үлэлээбит кэлиэгэбитигэр, «Таатта» хаһыат бас эрдээктэригэр Галина Ивановна Полускинага, ийэтигэр, чугас дьонугар, кэргэнигэр, оҕолоругар диригин куруттаммытын тизэрдэбит.

Чурапчы улуунун «Саҥа олох» эрдээксийэтин кэлэктиибэ, бииргэ үлэли сылдыыбыт кэлиэгэлэрэ, бэтэрээннэрэ.

"САҢА ОЛОХ"
хаһыат

Кылаабынай
эрдээктэр
ГОРОХОВА
Людмила
Владимировна

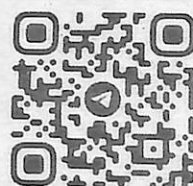
Тэрийээччилэр: СӨ Бырабыыталыстыбата, Саха Өрөспүүбүлүкэтин "Сахабэчээт" Судаарыстыбаннай автономнай тэрилтэ.
Таһаарааччы: СӨ "Сахабэчээт" ГАУ
Таһаарааччы аадырыһа: 677000, Дьукуускай к., Орджоникидзе уул. 31, 124 каб. тел./факс: (411-2) 34-39-17 e-mail: sakhabechchat@mail.ru. Российскай Федерация Роскомнадзор СӨ салалтатыгар 2020 с. бэс ыйын 3 күнүгэр регистрацияламмыт нүмүрү - ПИ №ТУ14-00559.

Эрдээксий аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., П.Пинигин аат. уул., 26 а. Төлөпүүннэрбит: эрдээктэр - 41-332, отделлар - 41-265. E-mail: sanaoloh@mail.ru, сайт: sanaoloh.ru, telegram: @sanaoloh

Ааптар суругар элбикер санаа редакция позициятыгар мэлдьи сөп түбэхэр буолбатар. Сурукка ыйыллар чакчылар кырдыктаахтарыгар эппиэтинэһи ааптар тус бэйэтэ сүтэр.

Индекс: ПИ964. Бэчээккэ сакаас № 20 (12050). Кээмэйэ 2 бл. Ахсаана 770. Хаһыат сыаната 26 солк. Хаһыат нэдиэлэбэ биридэ: бээтинсэбэ таһар.

Хаһыат 28.05.2026 с. бэчээккэ бэрилиннэ, 29.05.2026 с. табыста. "Сахабэчээт" Судаарыстыбаннай автономнай тэрилтэтин "Саҥа олох" хаһыат эрдээксийэтигэр бэчээттэннэ.

@SANAOLOH